

ספרי' — אוצר הספרים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

לך לך

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ה

(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

בפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושבע לבריאה

לזכות

החיילת ב"צבאות השם" פריידל חדזה בת חוה פייגל תחי'

ליום הולדתה השביעית לאויוש"ט,

ביום י"ד מ"ח, ה' תהא זו שנת סגולות

זהבה בת חוה פייגל תחי'

לרגל יום ההולדת שלה, ח"י מ"ח, ה' תהא זו שנת סגולות

ולזכות אחי' ואחותה שיחיו

ולזכות אביהם

הרה"ת ר' אלחנן הלוי בן אסתר שיינדל שיחי'

לרגל יום ההולדת שלו, ט"ז מ"ח, ה' תהא זו שנת סגולות

נדפס ע"י זוגתו ואמם

מרת חוה פייגל תחי' שגלוב

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

א. הפרשת מעשר לראשונה – על ידי מי?

כאשר מפרט הרמב"ם¹ את המצוות שקיימו לפני מתן תורה – על ידי אדם הראשון, נח, אברהם, יצחק, יעקב ועמרם – הוא אומר: "יצחק הפריש מעשר". הראב"ד חולק על דבריו ואומר, שאברהם הפריש מעשר. מסבירים המפרשים², שדעתו של הרמב"ם מסתמכת על הפסוק³ "וימצא בשנה ההיא מאה שערים", אשר עליו מפרשים חז"ל⁴, ש"מדד אותה מפני המעשרות". ואילו הראב"ד מסתמך על הפסוק⁵ "ויתן לו מעשר מכל"⁶.

מתעוררת השאלה: כיון שאנו מוצאים כבר את ענין המעשר אצל אברהם, מדוע אומר הרמב"ם "יצחק הפריש מעשר"?

אמנם, יש המסבירים, שבפסוק "ויתן לו מעשר מכל" אין הכוונה שאברהם נתן מעשר למלכי צדק⁷, אלא שמלכי צדק נתן מעשר לאברהם⁸, שאז נעשה אברהם כהן⁹.

אלא שבכך מובן רק מדוע אין הרמב"ם

- (1) הל' מלכים רפ"ט.
- (2) רדב"ז, כס"מ, מגדל עז.
- (3) תולדות כו, יב.
- (4) ב"ר פס"ד, ו (הובא גם בפריש"י עה"ת שם).
- (5) פרשתנו יד, כ.
- (6) במגדל עז שם "מדרשות חלוקת הם כ"ו ומפרש

שהראב"ד לא ס"ל הדרשה שהאומדן דיצחק למעשרות ה'. ודבריו צ"ע. כי בפשטות, כונת הראב"ד בהשגתו על הרמב"ם הוא (א) על שלא מנה הפרשת מעשר עם המצות דאברהם, (ב) על מה שמנה מצוה זו בין המצות שנתחדשו ע"י יצחק. אבל גם לדעת הראב"ד י"ל שהאומדן דיצחק למעשרות ה'. והרי כן דעת רש"י (תולדות כו, יב) ורמב"ן (שם כו, ה) שהביא הדרשה שהאומדן דיצחק למעשרות ה' – אף שפירשו (לך יד, כ) שאברהם נתן מעשר.

(7) כי לא ה' לו מנה ליתן שהרי אמר "אם מחוט גו" (מגדל עז שם). רד"ק בשם אביו, מקומות שנשמנו בהערה (9). ולדעת הראב"ד שאברהם הפריש מעשר – יש לומר שס"ל (א) שאברהם נתן מעשר "מכל אשר לו" ולא מן השבי (כדפריש"י שם – ראה ריב"א וגו' א"א שם). (ב) שכיון שהשלה נקנה לאברהם, אלא שיותר עליו למלך סדום – ויתר רק על שלו אבל לא על המעשר שהוא לגבוה (ריב"א, פירוש טור הארוך, אוה"פ פסוק כא) וראה גם רמב"ן כאן.

(8) בזהר (ח"א פו, ב) שהקבי"ה נתן מעשר לאברהם. אבל גם לפי פירוש זה מוכח שקיימו אז מצות מעשר למטה, כי מצותיו של הקבי"ה הם ע"י שהאדם מקיים המצות (תו"א לך, ד). (9) ריב"א. פירוש טור הארוך בשם "מפרשים". חוקני.

אומר "אברהם הפריש מעשר", אבל אין זה תירוץ על דברי הרמב"ם "ויצחק הפריש מעשר": כיון שכבר לפני יצחק הפרישו מעשר¹⁰, כיצד אפשר למנות זאת בין המצוות שנתחדשו על ידי יצחק?

יש מפרשים¹¹, שכיון שמדאורייתא חל המעשר רק בגידולי קרקע, הכרחי לומר, שהפסוק "ויתן לו מעשר מכל" המופיע לגבי אברהם, לא היה מפני מצות מעשר.

אך פירוש זה אינו מתקבל כל כך לפי דברי הרמב"ם: כיון שאברהם אבינו קיים גם מצוות דרבנן¹², ולפחות מדרבנן¹³ חלה חובה מוחלטת¹⁴ לתת מעשר מכל הרווחים¹⁵, סביר לומר, שהוא נתן "מעשר מכל" כמצות מעשר דרבנן, אם כי לא כמצוה וחובה לזרעו אחריו. ולפי זה, מוזכר בתורה במפורש, שאברהם הפריש מעשר, ולפחות בעצמו, כדלעיל. וכאשר כותב הרמב"ם "ויצחק הפריש מעשר" היה עליו להבהיר את ההבדל בינו לבין אברהם בענין זה?

ההסבר לכך הוא: לדעת הרמב"ם¹⁶, משמעות הפסוק "ויתן לו מעשר מכל", המוזכר רק כאן, היא, שאברהם נתן מעשר משלל המלחמה שעליה מסופר כאן. וכיון שחוץ משלל המלחמה, אין אנו מוצאים שאברהם נתן

(10) אין לתרץ כי בכלל אין זה ענין מעשר שלנו, כ"א כמוש"כ הרד"ק בשם אביו (הובא גם בטור הארוך) שמלכי צדק אמר לאברהם "ותכל לקחת המעשר מן הכל... כי כל מוציל ממון תבירו המעשר הוא שלו על שטרך להצילו". כי א"א לפרש כן בדעת הרמב"ם כי [נוסף על שלפ"ז הו"ל לכתוב ששם תיקן דין זה (אף שבדוחק יש לתרץ שהרמב"ם מונה כאן רק מצות שהיו קודם מ"ת ולא דינים) ברמב"ם לא נמצא דין זה שהמציא ממון תבירו המעשר הוא שלו.

(11) רדב"ז בהל' מלכים שם.
(12) יומא כח, ב.
(13) מדרשת הספרי (הובא בתו"ה עשר תענית ט, א – ובספרי שלפנינו ליתא) על הפסוק עשר תעשר, משמע קצת שהוא דאורייתא. אבל צ"ע שלא נזכר זה בפוסקים. ואולי ס"ל שהוא רק אסמכתא.
(14) ט"ז י"ד שסל"א סקל"ב.
(15) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ה ה"ה. טור וש"ע י"ד ר"ס רמט.

(16) דווקא לפירוש זה ייתמך ההמשך בכתוב: אשר מגן צריך בידך (הרכיבו והגשים והעם) ויתן לו מעשר מכל (אשר מגן), משא"כ לדעת רש"י – הובאה לעיל הערה 7.

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחות הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלמה".

מעייני חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש

לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, הו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים ה'תנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

מו.

כמדובר כמ"פ, אז ס'איז שוין „כלו כל הקצין", און כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האָט מודיע געווען אז מ'האָט שוין תשובה געטאָן, און מ'האָט שוין אויך „צוגעפּוצט די קנעפּ", און לויט אַלע סימנים איז דורנו דער דור האחרון פון גלות ובמילא דער דור הראשון פון גאולה. ועפ"ז איז מובן, אז ס'איז אַן ענין שהזמן גרמא – אַז מ'זאָל זיך גרייטן בפועל צו „לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", תיכף ומיד ממש.

. . . ע"פ המדובר לעיל, אַז בדורנו זה במיוחד (דער דור האחרון אין גלות און דור הראשון פון גאולה) שטייט בהדגשה יתירה די עבודה פון „לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", וקנין כל העשר ארצות – איז פאַרשטאַנדיק, אַז דאָס דאַרף זיך לכל לראש אַפּשפיגלען אין דער עבודה מעין זה פון אידן, דורך דעם וואָס ער איז מוסיף אין לימוד התורה, ניט נאָר לויט זיינע ג' מוחין השייכים למדות, נאָר אויך ג' מוחין בעצם. וואָס דאָס איז במיוחד – דורך מוסיף זיין אין לימוד פנימיות התורה (כולל בביאור ענינים אלו דעבודת המוחין), כולל – בעניני הגאולה ומשיח צדקנו.

(משיחות ש"פ לך לך, י"א מרחשון תשנ"ב)

(1) סנהדרין צז, ב.

(2) ראה גם שיחת ח' חשוון שנה זו.

כמדובר כמה פעמים שכבר „כלו כל הקצין", וכ"ק מו"ח אדמו"ר הודיע שכבר עשו תשובה וגם את „הכפתורים כבר ציחצחו", ולפי כל הסימנים הרי דורנו הוא הדור האחרון לגלות ובמילא הדור הראשון לגאולה. ועפ"ז מובן שזהו ענין שהזמן גרמא – להתכונן בפועל „לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", תיכף ומיד ממש.

...על פי המדובר לעיל, שבדורנו זה במיוחד (הדור האחרון בגלות והדור הראשון של הגאולה) ישנה הדגשה יתירה על העבודה ד"לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", וקנין כל עשר הארצות – הרי מובן שהדבר צריך להשתקף (אפּשפיגלען) לכל לראש בעבודה מעין זה של יהודי, על ידי שהוא מוסיף בלימוד התורה, לא רק לפי ג' המוחין שלו השייכים למדות. אלא גם ג' מוחין בעצם. שזהו במיוחד – על ידי שיוסיף בלימוד פנימיות התורה (כולל בביאור ענינים אלו דעבודת המוחין), כולל – בעניני הגאולה ומשיח צדקנו.

לקוטי

לך לך

שיחות

מעשר, יש לומר, שמעשר זה היה בדומה למצות תרומת המכס¹⁷, של שבי ומלקוח שלקחו במלחמת מדין, אשר מצוה זו אינה¹⁸ נוהגת לדורות. לפיכך אומר הרמב"ם "ויצחק הפריש מעשר", כי אצל יצחק מוצאים לראשונה הפרשת מעשר מסוג זה, שנקבעה כמצוה לדורות¹⁹.

אמנם, "קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה"²⁰, אך בכל זאת אנו רואים, שהרמב"ם מפרט כאן רק מצוות שמסופר בתורה במפורש על קיומן²¹.

ב. מצוות המוזכרות במפורש – מיוחדות מכל השאר

יש לומר, שהחיידוש וההבדל שבין המצוות המוזכרות בתורה לגבי כל אחד מהאבות במפורש, לעומת הענין ש"קיימו כל התורה", הוא:

(א) את הענינים המוזכרים במפורש קיים כל אחד מהאבות מפני מהותו שלו. כלומר, העבודות המפורשות אצל אברהם קשורות לקו החסד – מדתו של "אברהם אהבי"; העבודות המפורשות אצל יצחק קשורות לקו הגבורה – מדתו של יצחק, "פחד יצחק"; והעבודות המפורשות אצל יעקב קשורות לקו התפארת – מדתו של יעקב²². לעומת זאת, את שאר המצוות, שאינן מפורשות במפורש, קיימו האבות מפני ההתכללות, שכל הספירות כלולות זו מזו²³.

(ב) המצוות המוזכרות אצל האבות במפורש הן אלו שהן בעיקר²⁴ ה"סימן לבנים" ונתינת כח למצוות שאנו מקיימים לאחר מתן תורה²⁵.

(17) מטות לא, כח.

(18) ספדמ"צ להרמב"ם שרש ג'.

(19) צפע"ג הל' מת"ע שם. וראה גם צפע"ג פרשתנו ע' נה.

(20) קדושין פב, א. יומא שם.

(21) ועפ"י סרה קושיית הלח"מ בהלכות מלכים שם.

(22) ראה תו"א ותו"ח ר"פ תולדות.

(23) ראה ד"ה זכור תרס"ה סעיף ט.

(24) ובדוגמת המביאר בתו"ח לך לך (פד, ג) הטעם מה

שסיפרה התורה עשיית החסד דאברהם רק לאחריו בואו לארץ

כנען – כי ע"י עבודתו אז דוקא (משא"כ קודם בואו לארץ

כנען) נמשך האור למטה, וה' סימן ונתינת כח לבנים.

(25) תו"ח שם פג, סעיף ואלף. לקו"ש ח"א [המתורגם] ע'

ג. מעשר על ידי אברהם – חסד ונתינת כח

מכל האמור לעיל מובנים שני ענינים מנוגדים בדברי התורה על אברהם "ויתן לו מעשר מכל":

(א) שנתנת מעשר קשורה לקו החסד. בכך היא שונה מהפרשת המעשר הנובעת מכך ש"יצחק הפריש מעשר", הקשורה לקו הגבורה, ככל מעשי יצחק.

(ב) למרות זאת, גם המעשר שנתן אברהם מהווה נתינת כח מסויימת למצות הפרשת מעשר שאנו מקיימים עתה, למרות שניקר נתינת הכח למצוה זו הוא מהפרשת המעשר על ידי יצחק. שהרי, כיון שכל המצוות ומעשי האבות שהתורה מספרת עליהם הם סימן לבנים, ומהווים נתינת כח לקיום המצוות על ידינו, והרי תרומת המכס אינה נוהגת לדורות, לכן יש לומר, שהמעשה "ויתן לו מעשר מכל" מהווה נתינת כח גם למצות מעשר הנוהגת לדורות, ולא רק לענין חד פעמי של מלחמת מדין, אשר גם נאמר עליו ציווי מפורש המפורט בשעת מעשה.

ד. המסר: "לה' הארץ ומלואה"

ההסבר לכל האמור לעיל הוא:

המשמעות הכללית של מצות מעשר, שחובה לתת ללו', וכן של מעשר כספים שיש לתת לצדקה, הוא – "לה' הארץ ומלואה", שכל מה שיש ליהודי שייך לה'. לכן עליו לתת בראש ובראשונה עשירית, מן המובחר²⁸

35. ח"א [המתורגם] ע' 11. (ועד"ז – ראה רמב"ן פרשתנו יב,

1.)

26) פיה"מ להרמב"ם תולין ספ"ז. וראה לקו"ש ח"ח ע' 49

הערה 6.

27) לשון הכתוב תהלים כד, א.

28) ראה רמב"ם הל' מעשר פ"א ה"ג (לענין מעשר ראשון)

הוספה

בשורת הגאולה

מה.

יש לעורר עוה"פ (כפי שאמרתי כמ"פ) שהרבנים צריכים לפרסם הפסקי-דין ש"כלו כל הקיצין", ובנוגע לתשובה (כהמשך דברי הגמרא „ואין הדבר תלוי אלא בתשובה“) – כבר עשו תשובה (כפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר כמ"פ שכבר עשו תשובה, וכבר השלימו כל עניני העבודה), ועתה נשאר רק הענין דגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש.

... אין מה לחכות יותר, כיון שכבר סיימו כל עניני העבודה, וכבר עשו תשובה, ואין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. – „אין הדבר תלוי אלא בתשובה“ הי' לפני משך זמן, אבל עכשיו (לאחרי שכבר עשו תשובה) אין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. כל מה שצריך זה שיבוא משיח בפועל ממש, „מראה באצבעו ואומר זה“, זה משיח צדקנו!

... והעיקר – שיהי' כן בפועל ממש, באופן ש„מראה באצבעו ואומר זה“, ותיכף ומיד ממש, כפי שהנני חוזר ומדגיש כמ"פ שלא זו בלבד שסוף הגאולה לבוא, אלא שהגאולה עומדת כבר על סף הפתח, ומחכה לכל אחד ואחת מישראל שיפתח את הדלת ויסחוב את הגאולה לתוך החדר!!

(בעת ביקור הרה"ג מרדכי אליהו שליט"א, ו' חשון תשנ"ב)

(1) סנהדרין צו, ב.

(2) ראה תענית בסופה. שמר"ר ספכ"ג. פרש"י בשלח טו, ב.

מכך מובן שבמצות מעשר מודגש במיוחד המסר של „לה' הארץ ומלואה“, יותר מבמתנות כהונה³⁵: שהקב"ה הוא הבעלים גם על חלק זה השייך, לכאורה, לאדם, וזאת – בזמן שהוא שייך לאדם, לפני ההפרשה. ולא בעלות כללית בלבד, כבתרומה וכדומה, אלא באופן קבוע ומדוד.

ה. יצחק – עבודה מלמטה למעלה

לפי זה יובן הקשר של מעשר דוקא לעבודתו של יצחק:

ההבדל בין עבודתו של אברהם, קו החסד, לבין עבודתו של יצחק, קו הגבורה, הוא³⁶: עבודתו של אברהם היא באופן של המשכה מלמעלה למטה. כלומר, הוא „המשיך“ והוריד את ה"מעלה" אל תוך ה"מטה", אך המציאות של ה"מטה" נותרה למטה, ללא התרוממות. לעומת זאת, עבודתו של יצחק היא „העלאה" מלמטה למעלה", הוא רומם את המטה והפך אותו עצמו, מצד מהותו שלו, לכלי לאלקות. כפי שהוסבר פעם בהרחבה³⁷ הטעם לחפירת הבארות על ידי יצחק, שמשמעותה היא: לא להביא מים חיים ממקום אחר ולהכניסם למקום זה, אלא להעלות ולרומם את המים החיים הנמצאים במעמקי האדמה במקום הבאר.

לכן קשור המעשר דוקא ליצחק, כי בו מודגש שרכושו של היהודי מצד עצמו, אף לפני שקיימו בו את מצות הפרשת מעשר, שייך לקדוש-ברוך-הוא, אלא, שלפני ההפרשה בעלות זו היא בהעלם, וההפרשה

ללוי, אשר „הוי' הוא נחלתו“²⁹, ורק לאחר מכן הוא רשאי להשתמש בחלקים האחרים לצרכיו שלו.

אך הוראה זו אינה נלמדת רק ממצות מעשר הניתן ללוי, אלא אף ממתנות כהונה. כפי שמרחיב בעל ספר החינוך במצות בכור³⁰ – הראשונה בתורה מכ"ד מתנות כהונה – בהסבירו שזאת „למען דעת שהכל שלו“. ועם זאת מובן, שבמצות מעשר יש הוראה מיוחדת שאינה קיימת במתנות כהונה.

הדבר יובן באמצעות הבהרת שני ניגודים שישנם במצוה זו:

מצד אחד אין במצות מעשר פירות מסויימים שדוקא אותם יש להפריש כמעשר ולתתם ללוי, בשונה מרוב מתנות כהונה³¹, אשר בהן נקבע מלכתחילה במדויק, אף לפני הנתינה לכהן, חלקים מסויימים שדוקא אותם יש לתת לכהן. מכך רואים, שכל פרי שהוא, אף אלו שמפרישים אותם אחר כך, שייך לפני כן לחלוטין לבעלים.

ומצד שני: אף לפני ההפרשה נקבעה הכמות – עשירית, לא פחות ולא יותר, „אין מעשרין באומד“³² – שאותה יש לתת ללוי, בשונה מתרומה, למשל³³, אשר אין לה כלל שיעור מדאורייתא, והיהודי נותן כפי רצונו, ואף מדרבנן חובה לתת זאת באומד³⁴ לפי הערכת האדם.

וסוף ה' איסורי מזבח (לענין צדקה לעניים, אשר שיעור הבינוני שבה הוא „אחד מעשרה בנכסיו“ (הל' מת"ע שם. יו"ד (סם)).

(29) שופטים יח, ב.
(30) מצוה יח.

(31) כולן מניית בגמרא (ביק קי, ב. חילין קלג, ב) וברמב"ם (ריש הל' ביכורים). והרי „מעשר במקדש“ ו"ארבע בירושלים" (חז"ל מביכורים), וגם „מתנות", שדה אחוזה, שדה חרמים וגול הגר (שבגבולין) – הם דברים מסויימים שאינם תלויים בהבעלים, וגם פדיון הבן ופטר תמור – אף שהמלעים והשה אינם מסויימים – הרי הבן והתמור הנפדים הם דברים מסויימים.

המתנות שאינן קבועות ותלויות בהפרשת הבעלים – הרי אין להם שיעור (כדלהלן בפנים ובהערה 33).

בנוגע לתרומת מעשר – ראה להלן הערה 35.

(32) רמב"ם הל' מעשר פ"א הי"ד.

(33) וכן ביכורים, חלה וראשית הגו אין להם שיעור מה"ת. וגם מדרבנן יכול להוסיף על השיעור שקבעו (רמב"ם הל' ביכורים פ"ב הי"ז. רפ"ה. פ"י ה"ח).

(34) רמב"ם הל' תרומות פ"ג ה"ד.

(35) ואפילו יותר מבתרומת מעשר – אף שגם בה ב' קצוות הנ"ל – כי מכיון שמעשר מותר לזרים (משא"כ תרומת מעשר) ו"אין בו קדושה כלל" (רמב"ם הל' מעשר פ"א ה"ב. וראה להלן הערה 69), הרי בו דוקא מתבטא אשר גם עניני דרשות של האדם שייכים לגבוה.

ויש לומר שגם זה מה שתרו"מ מבטאת הענין דלה' הארץ ומלואה יותר משאר המתנות כהונה (בדומה למעשר), הוא לפי שגם היא (א) נקראת „מעשר" (קרח יח, כו). (ב) באה „מן המעשר". (ג) בחינת גבורה (ראה להלן סעיף ה', ורק שהיא גבורת ממוטקות) – אוה"ת ראה ע' תשטו.

(36) ראה בכ"ז תוי"א ותני"ת ר"פ תולדות. ד"ה אריב"ל עתיד הקב"ה תרח"ץ (סה"מ קונט" ח"ב) פ"ז ואילך – וראה לקו"ש חט"ז ע' 194 ואילך.

(37) לקו"ש ח"א [המתורגם] ע' 25. וראה גם בהמצוין בהערה שלפניו.

למרות הלאו של "לא⁷¹ תנסו"⁷², כי במצות מעשר הכוונה היא להראות את העושר שזוכים בו על ידי מצוה. וכיון שכוונת המעשר היא להוכיח את ההשפעה הנמשכת מלמעלה על ידי קיום

(משיחת ש"פ תולדות, י"ט כסלו וש"פ מקץ תשכ"ה)

(71) ואתחנן ו, טז.
(72) מלאכי ג, יז"ד. תענית שם. וברב"ז (הל' מת"ע פ"ז ה"י) "שגם בצדקה הותר הנסיון". וראה טושי"ע יו"ד ס"ס רמז ובאחרונים שם.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו מלך המשיח

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ה)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו מלך המשיח לעולם ועד

מגלה³⁸ את חלקו של הקדוש-ברוך-הוא ברכושו, אשר היה לפני כן, בדומה לחפירת בארות, המגלה את המים החיים שהיו במקום הבאר לפני כן.

זוהי הסיבה לגנינת המעשר ללוי, כי עבודתו של הלוי היא העלאה מלמטה למעלה, בבחינת יצחק³⁹, בשונה מהכהן, שעבודתו היא המשכה מלמעלה למטה.

1. המעשר של אברהם – מלמעלה

לפי האמור לעיל יובן מדוע היה המעשר של אברהם רק משלל המלחמה, בדומה לתרומת המכס במלחמת מדין:

במלחמה בין שני צדדים אין אף פעם ודאות מי ינצח, אף כאשר אחד מהם חזק הרבה יותר. לפיכך אמרו לבן הדד מלך ארם "אל יתהלל חוגר כמפתח"⁴⁰ – למרות שארם היה חזק, בדרך הטבע, הרבה יותר מישראל, ואשר משום כך התרברב שינצח – כי לפעמים יכול הצד החלש יותר להתגבר ולנצח. ולכן תמיד צריך המנצח במלחמה, על אף שהוא הצד החזק יותר, להודות ולשבח את הקדוש-ברוך-הוא באופן מיוחד.

על-אחת-כמה-זוכמה כאשר הנצחון הוא מעל הטבע לגמרי, כבמלחמתו של אברהם אבינו, שבה נצחו אנשים ספורים (או שנים בלבד)⁴¹ ארבעה מלכים חזקים⁴², וכן במלחמת מדין, שאמנם נטלו בה חלק "שנים עשר אלף

זהו הקשר בין גנינת מעשר משלל מלחמה לבין עבודתו של אברהם – המשכת אלקות מלמעלה למטה⁴⁶: הוא קיבל שלל זה על ידי נס, ולכן הוא היה אצלו מלכתחילה ענין אלקי. אמנם, גם כאשר משבחים ומודים לקדוש-ברוך-הוא על נס, מראים בכך את בעלותו של הקדוש-ברוך-הוא על הטבע⁴⁷ ואת הנהגתו⁴⁸, ובמיוחד כאשר הנס מלוּבש בטבע⁴⁹, כנס של אברהם אבינו, אשר נלחם במלכים, אך בכל זאת גילוי האלקות הוא מצד המשכת האור שמעל הטבע, ולא מצד הטבע עצמו. לכן מתאים הענין לעבודתו של אברהם אבינו "ויקרא... אֵל עולם", שקריאתו זו, שהעולם הוא אלקות⁵⁰, לא היתה אצלו מצד ה"עולם" עצמו, אלא מלמעלה למטה⁵¹.

לפיכך אומר הרמב"ם שהמעשר שאנו מפרישים, המוכיח שרכושו של האדם שייך מצד עצמו לקדוש-ברוך-הוא, אינו גובע מהפרשת המעשר של אברהם אבינו, אלא מכך ש"יצחק הפריש מעשר", כי הוא מדד את

(43) מטות לא, ה.

(44) שם לא, מט.

(45) ובהמשך הכתוב שם (לא, ג): ונקרב גו'. וראה רמב"ן שם (פסוק מט).

(46) ראה עד"י צפע"נ – להרגצובי – פרשתנו ע' נא"ב, שמקשר מה שאברהם "קיים מעשר רק תרומת מכס" עם מה ש"כל התורה נתגלה לו בלא דוחק" גור קנין ולא שעבוד הגוף. עיי"ש.

(47) ועפ"י יש לבאר מה שהכתוב מדגיש שמלכי צדק ה' כהן לא"ל נענין – כי "אֵל עולין" מורה שהם שלטים על הטבע (ראה אה"ת יתרו ס"ע תשמח ואילך). וגנינת המעשר דאברהם ה' מצד גילוי בחינה זו.

(48) תו"א מב, א (ומדבר שם בענין הניסים שאינם מלוּבשים בטבע. וראה ד"ה נתן לירא'ך תשי"ב, שגם הניסים שלמעלה מהטבע, מכיון ששידור הטבע הוא רק בפרט אחד ולא בכללות הדבר – פועלים רוממות בהטבע. עיי"ש).

(49) ראה תו"א ק, א. אה"ת שם ע' תשלח.

(50) וירא כא, לג. לקו"ת תבא מב, ד. מג, ג. אנכי ה'א תרע"ג (בהמשך בששה"ק תער"ב). סד"ה ויטע אשל תש"ב. ועוד.

(51) ולכן "ויקרא גו' אֵל עולם" בא ע"י "ויטע אשל" – גמ"ח – המשכה מלמעלה למטה.

לעומת זאת במעשר שנתן אברהם, אמנם השלל ניתן כהמשכה מלמעלה, על ידי נס שהתרחש בו, אך המצוה נמשכה אל תוך הרכוש, כפי שהוא במהותו שלו – מטה.

י. גם הגשמייות צריכה להיות חזרה באלקות

לפיכך יש צורך בנתינת כח למצות מעשר כפי שניתנה לנו לאחר מתן תורה גם מהפרשת המעשר על ידי אברהם, ולא רק מהפרשת המעשר על ידי יצחק⁶⁷:

מצות מעשר מדגישה, שגם הענינים הפרטיים שעושה האדם מצד טבעו⁶⁸, אשר גם לאחר העבודה של "לשם שמים" ו"דעהו" הם נשארים "מעשיך" ו"דרכיך"⁶⁹ – צריכים להיות חזורים באלקות,

כפי שמוכן בפשטות מכך שיהודי צריך לתת מכל רכוש שיש לו, גם כשהוא חפץ ב"גשמייות" שבו, מעשר לה'.

ולכן צריך נתינת כח מהמעשר של אברהם, שהפריש מרכוש שהוא "במהותו" גשמיית.

יא. המעשר מראה את הנהגת ה'

בנוסף לכך: על מצות מעשר נאמר⁷⁰ "עשר בשביל שתתעשר", הכוונה בנתינת מעשר היא כדי להראות שעל ידי מצוה מתעשרים. והקדוש-ברוך-הוא מבקש "ובחננוני נא בזאת",

מלמעלה"ט הוא שהוא נהנה מהגשמי אלא שזה עצמו הוא הנאה אלקית.

(67) ויש לומר שהמעשר דייחך הבא לאחר המעשר דאברהם הוא דוגמת מה שגם עכשיו (לאחרי מ"ת) הפרשת מעשר ללוי (גבורה) באה לאחר הפרשת תרומה לכהן (חסד).

(68) שזה (משא"כ תאה חזונית) צ"ל בשביל קיום העולם (ראה יומא סט, ב: נקטל' (ליצור דעבירה) כליא עלמא). וראה לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 91'90, הטעם מה שלדעת ר' ישמעאל (חולין טז, ב) "משכנסו לארץ הותר להם בשר תאה", זה בשביל הכוונה ד"דיה בתחנות" צריך לברר גם בשר זה.

(69) וגם זה נרמז במצות מעשר, אשר גם חלק המעשר, גם לאחר שהופרש וניתן ללוי (ש"ה) הוא נחלתו, לא רק שמונת הוא לזרים, אלא גם כשלי אוכלו, אין שום דינים באכילתו [ולא ככ"ז מתנות כדונה, אשר (גם הורוץ לחיים וקובה שמונת להאכילן לכלבים (רמב"ם הל' ביכורים פ"ח ה"כ), כשכנהנים אוכלין אותו] "אין נאכלת אלא צלי" (חולין קלב, ב. רמב"ם שם הכ"ב).

(70) שבת קט, א. תענית ט, א.

מלכתחילה לא היתה זריעתו בכוונה של "זרע דגן", הרי על ידי נתינת מעשר מסוג זה של דגן אין מודגש שגם הגשמייות שייכת לקדוש-ברוך-הוא.

בדומה ליתרון שיש ב"וכל מעשיך לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו"⁶⁴ על פני קיום המצוות בדברים גשמיים: את הדבר הגשמי שבו מקיימים את המצוה מייחד האדם מלכתחילה לקיום המצוה, ולכן אין מודגש בכך גשמייות ממש היא אלקות. ואילו העבודה של "וכל מעשיך לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו" מוכיחה שגם המעשים והדרכים האישיים של האדם הם "לשם שמים" ובאופן של "דעהו".

ענין זה אינו סותר לאמור לעיל, בסעיפים ה' ו', שדוקא המעשר של יצחק מבטא שגם העולם הוא אלקות, כי אדרבה: זוהי עבודתו של יצחק, "העלאה מלמטה למעלה", כפי שיוסבר להלן.

ט. אברהם: ה"מטה" נשאר למטה

ב"העלאה מלמטה למעלה" מעלים את ה"מטה" עצמו, אך זהו כיוון של "העלאה": הוא מתרומם ויוצא מדרגתו הנחותה. לעומת זאת, ב"המשכה מלמעלה למטה", אמנם המשכת האלקות אל ה"מטה" היא מלמעלה, ולא ממנו עצמו, אך ההמשכה חודרת אליו כפי שהוא נמצא למטה⁶⁵.

ולפיכך, אמנם, הרכוש שממנו הפריש יצחק מעשר היה רכוש טבעי, לפי ידיעתו של יצחק, והוא קיים מצוה ב"מטה", אך הוא עשה זאת באופן של העלאה, שהרכוש יצא מהיותו "מטה" והתעלה להיות מצוה, עד שזו הפכה להיות כל מהותו⁶⁶.

(64) אבות פ"ב מ"ב. משלי ג, ו. ההפרש שבין שני הענינים – ראה לקו"ש ח"ג [המתורגם] ע' 188, 161.

(65) כמובן מהמבואר בלקו"ת ראה (כו, א. כה, א"ב) בענין ההפרש שבין שדם לישפה, שהם דוגמת אברהם ויצחק (שם כו, סע"ד).

(66) ובדוגמת הדיוק (ד"ה ועשית ח"ש תרס"ז. תורת שלום ע' 51. 184) שהעבודה שמצד היחוד מלמטה למעלה הוא הפרישתו וההפסטה מעניי העולם, והעבודה שמצד היחוד

כפשוטה, שיצחק זרע דגן, שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁶⁶. ובאמירה "וכי יצחק זרע דגן ח"ו, אלא... זרע צדקה" הכוונה היא לבטא את המשמעות הפנימית של "זרוע":

על האבות נאמר "הן הן המרכבה"⁶⁷, שכל איבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מעניי עולם הזה... כל ימיהם⁶⁸.

ולכן חס ושלום לומר שהתוכן והמהות של "זרוע" אצל יצחק היא זריעת דגן⁶⁹. לכן נאמר בפרקי דרבי אליעזר שהמשמעות הפנימית של "זרוע יצחק", אשר בחיצוניות היא אכן זריעת דגן, היתה "זרע צדקה": יצחק היה צריך לתקן את ענין המעשרות, וכיון שמצות מעשר מן התורה חלה דוקא בתבואה, ודוקא בתבואה השייכת לאדם עצמו⁶⁰, לכן הוא זרע דגן לצורך הפרשת מעשר. משום כך הוא לא "זרע דגן", אלא לאמיתו של דבר הוא "זרע צדקה"⁶¹ – "ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו"⁶⁸.

ח. המעשר של אברהם – גשמייות ממש

לפי האמור לעיל מובנת מעלת המעשר שנתן אברהם על פני המעשר שנתן יצחק:

הרכוש שקיבל אברהם במלחמה היה גם בגלוי⁶² רכוש גשמי. ולכן כאשר אברהם נתן מרכוש זה מעשר לשם, אשר היה "כהן לאֵל עליון"⁶³, הוא הראה, שגם הגשמייות שייכת לקדוש-ברוך-הוא. לעומת זאת יצחק, אשר

(56) שבת סג, א. ויש"ו.

(57) בי"ד פמ"ז, ו. פב, ו.

(58) תנאי פכ"ג.

(59) ומה שאינו מתמה על שאר ענינים הגשמיים של האבות – מובן עפ"י מ"ש בתנ"ח ויחי (קב, ב) שהטעם מה שהאבות היו רועי צאן דוקא, לפי שאין בעסק זה שום טרדא כלל, וכל היום יוכל להיות פנוי מכל מחשבה בלתי לה' לבדו. משא"כ "בעבודת האדמה יש טרדא ודאגה בחרישה חריעה וקצירה". (60) רמב"ם הל' מעשר פ"ב ה"ב.

(61) ובדוגמת "המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפלה לו" (שבת צג, סע"ב), כי מכיון שהכלי טפלה להאוכל אין זה ענין של הוצאת כלי.

(62) אבל בפנימיות, כל עניני האבות היו עניני אלקות. וראה תנ"ח שם שהטעם האמיתי למה שהאבות היו רועי צאן (ואף שבפשטות הוא, לפי שזוהו העסק היחיד שאין בו טרדא) הוא "לפי שהאבות נק' רועים למעלה כו", עיי"ש.

(63) פרשתנו יד, יח.

התבואה, כדי לרעת את כמות המעשר, אף לפני ידיעתו אודות הנס, שצמחה כמות גדולה פי מאה מהמצופה.

אך יחד עם זאת מספרת התורה גם על "זיתן לו מעשר מכל" של אברהם אבינו, כי מכך נלמדת הוראה ונתינת כוח מיוחדת לגבי המעשר שאנו מפרישים, שאין ללמדה מהמעשר של יצחק.

ז. בפנימיות: יצחק "זרע צדקה"

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את הנאמר בפרקי דרבי אליעזר⁵² על הפסוק "זרוע יצחק": "וכי יצחק זרע דגן ח"ו, אלא לקח את כל מעשר ממונו וזרע צדקה לעניים, כדאיתא זרעו לכם לצדקה".

מהי התמיהה "וכי יצחק זרע דגן ח"ו"? על כך מסבירים⁵³: כיון שהאבות היו רועי צאן ונדדו ממקום למקום, ואילו זריעת דגן אפשרית רק כאשר נמצאים במקום קבוע, לכן מסיקים בפרקי דרבי אליעזר שבי"זרוע יצחק" אין הכוונה לומר ש"זרע דגן", אלא "זרע צדקה".

אך לפי הסבר זה אין מובן:

(א) אמנם הכרחי לומר שיצחק לא זרע דגן, אך מה נורא בכך, עד כדי שאומרים על זאת "ח"ו"⁵⁴?

(ב) במדרש ובפירושו רש"י⁵⁴ מוסבר שיצחק אכן זרע דגן. בכך אין פלא, כי אנו מוצאים הרבה דעות חלוקות במדרשי חז"ל. אך יש כלל, שלא ייתכנו סברות מנוגדות לחלוטין⁵⁵.

וכיצד ייתכן, שלדעת המדרש ורש"י יצחק אכן זרע דגן, ואילו לדעת פרקי דרבי אליעזר מופרך הדבר עד כדי ההתבטאות "וכי יצחק זרע דגן חס ושלום"?

ההסבר לכך הוא: גם לפי פרקי דרבי אליעזר המשמעות של "זרוע יצחק" היא

(52) רפ"א.

(53) ביאור הרד"ל לפרד"א שם.

(54) בהוצאת הרד"ל השמיט התיבות ח"ו. אבל כ"ה בכל הדפוסים שראיתי. וכן הבא בכפתור ופרת פ"א ד"ה האבות.

(55) תוספות (ד"ה איכא דאמרי) ביצה יג, א. וראה דרכי שלום כללי הש"ס (נדפס בשד"ח סרך יו"ד) כלל תטו.